

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

เภสัชศาสตร์ศึกษาเชิงบูรณาการเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ : นวัตกรรมสร้างสรรค์เภสัชกรพันธุ์ใหม่

ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

Integrative Pharmacy Education for Health Promotion: Innovative Models for Producing New Blood Pharmacists

ชื่อนักวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทร์ทิพย์ กาญจนศิลป์

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

2556

ประเภทของงานวิจัย

อุดมศึกษา

บทคัดย่อ

ข้อมูลจากการวิจัยแผนการลงทุนด้านสุขภาพในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของไทยฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 ชี้ให้เห็นว่าค่าใช้จ่ายด้านปัญหาสุขภาพของประชากรเพิ่มขึ้นทุกปี จึงเป็นนโยบายระดับชาติที่ต้องส่งเสริมให้มีการสร้างเสริมสุขภาพ เนื่องจากการลงทุนเพื่อสร้างเสริมสุขภาพเป็นการลงทุนด้านสุขภาพที่มีประสิทธิภาพและความคุ้มค่ามากที่สุด ทำให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพสนับสนุนและส่งเสริมด้านเงินทุนให้ภาครัฐและเอกชนจัดทำโครงการสร้างเสริมสุขภาพในรูปแบบต่างๆ มากมาย หนึ่งในนั้นคือการปลูกฝังแนวคิดและพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพในนิสิตสายวิทยาศาสตร์สุขภาพผ่านสถาบันการศึกษา ดังนั้นคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ม.มส.) จึงได้นำแนวคิดดังกล่าวบูรณาการเข้ากับหลักสูตรเภสัชศาสตรบัณฑิต บริบาลทางเภสัชกรรม และสอดแทรกในพันธกิจหลักของคณะ ได้แก่ การเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการวิชาการ และกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนิสิต เพื่อพัฒนาเภสัชศาสตร์ศึกษาให้สามารถสร้างเภสัชกรพันธุ์ใหม่ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับนโยบายของประเทศ และตลาดแรงงานในปัจจุบัน และพัฒนาชุมชนเป้าหมายให้เข้มแข็งในด้านสุขภาพและการใช้ยา การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีการวางแผน ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบหรือประเมินผล แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการ (PDCA) ต่อเนื่องมาเป็นเวลา 9 ปี (พ.ศ.2547-2556) การประเมินผลสัมฤทธิ์จะประเมินในนิสิตทุกคนและชุมชนเป้าหมาย (ชุมชนบ้านมะกอก) ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการในทุกๆ ปีโดยใช้แบบประเมินความรู้ แนวคิดและพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่พัฒนาโดยทีมวิจัย นอกจากนี้มีการนำกระบวนการเรียนรู้ที่ได้มาจัดการความรู้เพื่อถอดบทเรียนของสิ่งที่ทำแล้ว สรุปเป็นโมเดลต้นแบบ ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษานี้ คือ 1) นิสิตเภสัชศาสตร์ ม.มส. มีแนวคิด พฤติกรรม เจตคติ และความมั่นใจต่อการนำแนวคิดสร้างเสริมสุขภาพไปประยุกต์ใช้จริงเพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วมโครงการ โดยแนวคิด พฤติกรรม เจตคติ และความมั่นใจต่อการสร้างเสริมสุขภาพจะยังคงอยู่กับนิสิตจนกระทั่งจบการศึกษาไปเป็นเภสัชกร (พันธุ์ใหม่) ที่ดูแลผู้ป่วยบนพื้นฐานแนวคิดดังกล่าว อีกทั้งเภสัชกรเหล่านี้ยังเป็นต้นแบบในการทำกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพในที่ทำงานให้กับเภสัชกรอื่นๆ ในสังคม 2) มีชุมชนที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมแนวคิดสร้างเสริมสุขภาพร่วมกับคณะ และพร้อมจะจัดกิจกรรมสร้างเสริม 3) ได้โมเดลต้นแบบในการบูรณาการแนวคิดสร้างเสริมสุขภาพกับพันธกิจหลักของคณะ 3 โมเดล ได้แก่ มหาสารคามโมเดล (ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน) มะกอกโมเดล (ด้านพัฒนาชุมชน) และโมเดลงานร้าน

ยามหาวิทยาลัยเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ (ด้านบริการวิชาการ) โดยสรุปการปลูกฝังแนวคิด พฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ผ่านการมีระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพและแนวคิดให้กับให้นิสิตเภสัชศาสตร์ เพื่อก้าวไปสู่การเป็นเภสัชกรพันธุ์ใหม่ที่ดูแลผู้ป่วยด้วยหัวใจที่ดี การดำเนินการและติดตามผลอย่างต่อเนื่องยังคงต้องดำเนินการต่อไปเพื่อผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและเป็นรูปธรรม

📖 คำสำคัญ

นวัตกรรม , เภสัชศาสตร์ศึกษา , บูรณาการ , การสร้างเสริมสุขภาพ , เภสัชกรพันธุ์ใหม่

📖 ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

ข้อมูลการวิจัยแผนการลงทุนด้านสุขภาพในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของไทยฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 ชี้ให้เห็นว่าค่าใช้จ่ายด้านปัญหาสุขภาพของประชากรเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะปัญหาจากโรคไม่ติดต่อและโรคที่เกิดจากพฤติกรรมทางสุขภาพไม่เหมาะสม เช่น โรคอ้วน เบาหวาน ความดันโลหิตสูง เป็นต้น ซึ่งโรคเหล่านี้สามารถลดและป้องกันได้ด้วยการปรับพฤติกรรมให้เหมาะสม จึงมีข้อเสนอแนะจากแผนการลงทุนด้านสุขภาพดังกล่าวให้มียุทธศาสตร์ระดับชาติในการส่งเสริมโครงการหรือกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพให้กับประชาชนในประเทศ (1) เนื่องจากการลงทุนเพื่อสร้างเสริมสุขภาพเป็นการลงทุนด้านสุขภาพที่มีประสิทธิภาพและความคุ้มค่ามากที่สุด ทำให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สนับสนุนและส่งเสริมด้านเงินทุนให้ภาครัฐและเอกชนจัดทำโครงการสร้างเสริมสุขภาพในรูปแบบต่างๆ มากมายซึ่งหนึ่งในนั้นคือการปลูกฝังแนวคิดและพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพในนิสิตสายวิทยาศาสตร์สุขภาพผ่านสถาบันการศึกษา สำหรับวิชาชีพเภสัชกรรมได้เกิดเครือข่ายเภสัชศาสตร์เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ (คภ.สสส.) ซึ่งเป็นแผนงานในการสร้างองค์ความรู้และปฏิบัติการทางสังคม โดยการสนับสนุนของ สสส. ดังนั้นคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาผู้ผลิตบัณฑิตเภสัชศาสตร์ออกไปเป็นบุคลากรทางการแพทย์ จึงได้นำแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพเข้าไปบูรณาการในหลักสูตรบริหารเภสัชกรรม (Pharm.D) โดยสอดแทรกแนวคิดและกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพในพันธกิจหลักทุกด้านของคณะ ได้แก่ การเรียนการสอน วิจัย บริการวิชาการและกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนิสิต เพื่อพัฒนาหลักสูตรเภสัชศาสตร์ศึกษาให้สามารถสร้างเภสัชกรพันธุ์ใหม่ที่มีแนวคิดและพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ รวมทั้งการป้องกันโรคตามนโยบายของประเทศ ซึ่งหวังผลให้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคมเพื่อสนับสนุนการมีสุขภาพดีต่อไป

📖 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาเภสัชศาสตร์ศึกษาให้สามารถสร้างเภสัชกรพันธุ์ใหม่ นักสร้างเสริมสุขภาพที่มีหัวใจดูแลประชาชน
2. พัฒนาระบบบริการวิชาการที่มีการประยุกต์ใช้แนวคิดสร้างเสริมสุขภาพผ่านร้านยามหาวิทยาลัย
3. พัฒนาชุมชนใกล้เคียงให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้านสุขภาพผ่านแนวคิดและกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ

📖 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีการวางแผน ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข(PDCA) ต่อเนื่องมาเป็นเวลา 9 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2556 โดยแบ่งการดำเนินการเป็น 3 ระยะ ในแต่ละระยะใช้เวลา 3 ปีและมีการดำเนินการผ่านกระบวนการ PDCA ของทุกกิจกรรม

การดำเนินการในระยะแรก (3 ปีแรก พ.ศ. 2547-2549) เป็นการสร้างและพัฒนาศักยภาพระบบพื้นฐานและเครือข่าย ทำให้เกิดองค์ความรู้และกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพในคณะเภสัชศาสตร์อย่างหลากหลาย ทั้งการสอดแทรกแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพภายในองค์กร การปรับปรุงหลักสูตร รูปแบบการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การฝึกทักษะวิชาชีพและการบริการวิชาการเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งการดำเนินการในระยะที่ 1 เริ่มจากการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ที่มีการสร้างเสริมสุขภาพในปรัชญาของหลักสูตร อันได้แก่ “รอบรู้เรื่องยา นำประชาสร้างสุขภาพ” รวมถึงการบูรณาการแนวคิดสร้างเสริมสุขภาพเข้า

ในกระบวนการเรียนการสอนทุกรายวิชาของหลักสูตร (42 รายวิชา หลักสูตรเภสัชศาสตร์บัณฑิต 6 ปี) โดยกลยุทธ์ที่สำคัญที่ทำให้คณะฯ เป็นองค์กรที่มีแนวคิดสร้างเสริมสุขภาพคือ การกระตุ้นให้ทุกคนในองค์กรเกิดจิตสำนึกในการสร้างเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งที่ผ่านมามีคณะฯ ได้กำหนดให้งานด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ เป็นงานเด่นในการดำเนินโครงการ เพราะตระหนักว่าการสอดแทรกแนวคิดสร้างเสริมสุขภาพลงในกระบวนการเรียนการสอน เป็นการปลูกฝังแนวคิดและหล่อหลอมให้นิสิตเภสัชศาสตร์สำเร็จการศึกษาออกไปเป็นเภสัชกรนักสร้างเสริมสุขภาพได้อย่างยั่งยืน เป้าหมายในระยะแรกคือ การสร้างระบบพื้นฐานเพื่อสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนเป็นเชิงบูรณาการ การพัฒนาศักยภาพอาจารย์และบุคลากรให้พร้อม พัฒนางานบริการวิชาการที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพในร้านยามหาวิทยาลัยเพื่อเป็นแหล่งฝึกทักษะให้กับนิสิต และผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับตัวนิสิต อาทิเช่น มีแนวคิด พฤติกรรม เจตคติ และความมั่นใจในการนำแนวคิด สสส. ไปประยุกต์ใช้ต่อไป

ในระยะที่ 2 (พ.ศ. 2550-2552) เป็นการขยายแนวคิดและกิจกรรมในเครือข่ายให้กว้างและลึกมากขึ้น เพื่อสร้างเภสัชกรที่มีความรู้คู่คุณธรรม รู้เท่าทันกระแสโลกาภิวัตน์ด้านสุขภาพ และมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนในสังคมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพและการใช้ยาอย่างเหมาะสม โดยในระยะนี้มีการใช้ข้อมูลและบทเรียนจากระยะที่ 1 มาสร้างเป็นแผนและกรอบแนวคิดในการดำเนินงานในแต่ละยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายและผลลัพธ์ที่คาดหวัง กลุ่มเป้าหมาย ยังคงเป็นพัฒนาการที่เกิดขึ้นกับนิสิตทุกคน (ประมาณ 650 คน) และเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนรอบมหาวิทยาลัย (บ้านมะกอก) และแหล่งฝึกทักษะให้นิสิต (โรงพยาบาลและร้านยา)

การดำเนินการในระยะที่ 3 (พ.ศ. 2553-2555) กิจกรรมและโครงการต่างๆ จะต่อยอดจากระยะที่ 2 แต่จะเน้นการเรียนรู้และขยายกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพเข้าไปในชุมชนและสังคมมากขึ้นกลุ่มเป้าหมาย คือชุมชนบ้านมะกอก ชุมชนบ้านเครือวัลย์ โดยมีกรอบแนวคิดดังรูปที่ 2 และมีการกำหนดเป้าหมายการทำงานในชุมชนที่ชัดเจนขึ้น 6 ข้อ ได้แก่ 1) มีข้อมูลชุมชน ด้วยกิจกรรมการสำรวจข้อมูลชุมชน 2) มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ได้โดยไม่ใช้ยาและใช้ยาอย่างเหมาะสม 3) มีแกนนำสุขภาพในชุมชน 4) มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อสุขภาพดีโดยชุมชนเอง 5) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน และ 6) มีความร่วมมือกับคณะเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วิธีการวิจัย

การประเมินผลการศึกษาแบ่งเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ การประเมินผลสัมฤทธิ์ต่อตัวนิสิต (ตัวอย่างนิสิตรหัส 53) ต่อประชาชนในชุมชนเป้าหมาย (บ้านมะกอก) และผลการจัดการความรู้เพื่อให้ได้มาซึ่งนวัตกรรมการบูรณาการแนวคิด กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพในเภสัชศาสตร์ศึกษาและงานบริการวิชาการ การประเมินผลต่อนิสิตจะประเมินก่อนการเข้าร่วมโครงการ เช่น นิสิตรหัส 53 ประเมินข้อมูลพื้นฐานขณะเป็นนิสิตปี 1 และหลังการเข้าร่วมโครงการปีละ 1 ครั้งติดต่อกันจนถึงปัจจุบัน คือตั้งแต่ปี 2553-2555 (นิสิตปี 1-3) ส่วนการประเมินผลต่อชุมชนจะประเมินประชาชนในชุมชนก่อนเข้าร่วมโครงการในปี 2553 และหลังเข้าร่วมโครงการในปีปัจจุบันคือ 2555 ซึ่งผลลัพธ์ต่อนิสิตและชุมชนนี้จะประเมินจากผลการดำเนินการในระยะที่ 3 หรือปัจจุบัน เนื่องจากมีการปรับกระบวนการดำเนินงานมาจากระยะที่ 1 และ 2 จนถือได้ว่ามีความเสถียรแล้ว นอกจากนี้กระบวนการต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ระหว่างการศึกษาดังปฏิบัติการณ์นี้จะถูกนำมาทบทวน ถอดบทเรียนผ่านกระบวนการจัดการความรู้แล้วสร้างเป็นข้อมูลหรือโมเดลการบูรณาการงานสร้างเสริมสุขภาพกับเภสัชศาสตร์ศึกษาและการบริการวิชาการกลุ่มเป้าหมาย เช่น ร้านยามหาวิทยาลัยและการสร้างเสริมสุขภาพ

ผลการวิจัย

จากการบูรณาการแนวคิด กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพในหลักสูตรปริญญาเภสัชกรรมต่อนิสิตเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม รหัส 53 (n=76) ติดต่อกัน 3 ปี จนถึงปัจจุบัน พบว่า นิสิตมีความรู้ พฤติกรรม เจตคติและความมั่นใจในการนำความรู้หรือกิจกรรม สสส. ไปใช้ต่อเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยสามารถลงสภาพพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของตนเองได้

ดี อย่างไรก็ตามเมื่อดูที่ผลสัมฤทธิ์ต่อกลุ่มเป้าหมายและการเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างเสริมสุขภาพ พบว่ามีมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกปีจากปี 2552 ซึ่งเป็นค่าพื้นฐานจนถึงปี 2555 ซึ่งเป็นปีที่ 3 ของการดำเนินงานระยะที่ 3

เมื่อประเมินพฤติกรรมของนิสิตหลังจากเข้าร่วมโครงการบูรณาการแนวคิด กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพในหลักสูตรเภสัชศาสตรบัณฑิต บริบาลเภสัชกรรม พบว่านิสิตมีการนำแนวคิดสร้างเสริมสุขภาพไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน เพื่อน ผู้ป่วยและในแหล่งฝึก รวมทั้งนิสิตมีพฤติกรรมการเป็นแบบอย่างที่ดีด้านการสร้างเสริมสุขภาพมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่ปี 1 จนถึงปัจจุบัน

นอกจากผลต่อนิสิตแล้วการบูรณาการแนวคิด กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพในหลักสูตรของคณะเภสัชศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคามยังส่งผลต่อชุมชนอีกด้วย โดยการศึกษาทำให้มีชุมชนเป้าหมายที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมแนวคิดสร้างเสริมสุขภาพร่วมกับคณะฯ เป็นเวลา 3 ปี 1 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านมะกอก โดยการดำเนินการ 3 ปีทำให้บรรลุเป้าหมายการทำงานในชุมชน 4 ข้อ คือ 1) มีข้อมูลชุมชนด้วยกิจกรรมการสำรวจข้อมูลชุมชน 2) มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ได้โดยไม่ใช้ยาและใช้ยาอย่างเหมาะสม 3) มีแกนนำสุขภาพในชุมชน และ 4) มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อการมีสุขภาพดีโดยชุมชนเองคือ มีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนจัดตั้งชมรมสมุนไพรขึ้น นิสิตได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพและการใช้ยาของครัวเรือนพ่อฮักแม่ฮัก เกิดกลุ่มสมุนไพรบ้านมะกอก ชุมชนปลูกสมุนไพรในบริเวณที่สาธารณะของหมู่บ้าน จำนวน 2 ไร่ เพื่อใช้ประโยชน์และใช้ในชุมชนและเพื่อเป็นวัตถุดิบการผลิตยา โดยแหล่งรับซื้อสมุนไพรคือ โรงงานผลิตยาของคณะเภสัชศาสตร์ โดยสิ่งที่เป็นปัจจัยนำสู่ความสำเร็จ คือ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณะกับชุมชน การบูรณาการการเรียนการสอนกับกิจกรรมในชุมชน และความต่อเนื่องในการดำเนินงานของคณะและกิจกรรมชุมชน นอกจากนี้เมื่อประเมินผลต่อประชาชนในชุมชนพบว่าประชาชนมีแนวโน้มในการรับประทานผัก ผลไม้และการออกกำลังกายเพิ่มขึ้น หลังจากเข้าร่วมโครงการ ส่วนพฤติกรรมเสี่ยงจากการรับประทานอาหารพบว่าการรับประทานไขมันและตี๋มเครื่องตี๋ม แอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ลดลง แต่มีการรับประทานอาหารเค็มเพิ่มขึ้น ในขณะที่พฤติกรรมการใช้ยาและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากผลต่อนิสิตและชุมชนแล้วการศึกษานี้ยังทำให้ได้โมเดลต้นแบบในการบูรณาการแนวคิด กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพในหลักสูตรบริบาลเภสัชกรรม 3 โมเดล ได้แก่ มหาสารคามโมเดล มะกอกโมเดล และโมเดลการให้บริการวิชาการผ่านร้านยา มหาวิทยาลัย โดยมหาสารคามโมเดล ถือเป็นโมเดลหลักในการบูรณาการแนวคิด กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพในหลักสูตรบริบาลเภสัชกรรมซึ่งได้จากการถอดบทเรียนและจัดการความรู้จากประสบการณ์การทำงานกิจกรรมในระยะที่ 1 และ 2 โดยหวังผลในการพัฒนาแนวคิด จิตใจและพฤติกรรมของนิสิตเป็นหลักโดยเน้นการบูรณาการแนวคิด กิจกรรมเข้าไปในทุกรายวิชาของคณะตั้งแต่วิชาปี 1-6 โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นมีเป้าหมายแตกต่างกันตามขีดความสามารถของนิสิตตั้งแต่สร้างแนวคิดในชั้นปีที่ 1 เน้นการดูแลตนเองในชั้นปีที่ 2 และเน้นการดูแลครอบครัว เพื่อน ผู้ป่วยหรือคนในชุมชนสำหรับปี 3-5 ตามลำดับ

นอกจากนี้ยังมีการสร้างบรรยากาศ และสังคมในคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามให้มีวัฒนธรรมการสร้างเสริมสุขภาพ เช่น มีการกำหนดเป็นปรัชญาของหลักสูตร คือ **“รอบรู้เรื่องยา นำประชาสร้างสุขภาพ”** มีการจัดการความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงาน ตลอดจนการสอดแทรกการสร้างเสริมสุขภาพเข้าไปในทุกพันธกิจของคณะทั้งการเรียนการสอน การวิจัย กิจกรรมเสริมหลักสูตรและบริการวิชาการ ทำให้งานสร้างเสริมสุขภาพเป็นส่วนหนึ่งของงานประจำ เป็นต้น โดยปัจจัยส่งเสริมให้การบูรณาการงานสร้างเสริมสุขภาพในคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามประสบความสำเร็จเป็นโมเดลเรียก **“มหาสารคามโมเดล”**

นอกจากมหาสารคามโมเดลแล้ว ในการดำเนินงานระยะที่ 3 ยังทำให้ได้โมเดลที่เรียกว่า **“มะกอกโมเดล”** มีเป้าหมายเพื่อปลูกฝังนิสิตให้มีแนวคิดและพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพไปพร้อมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพให้กับประชาชนในชุมชน โดยหัวใจของโมเดลนี้คือ การทำกิจกรรมต่อเนื่องในชุมชนเดิมเป็นเวลา 3 ปีเพื่อให้มีความคุ้นเคยและต่อเนื่อง มีการกำหนดเป้าหมายของการดำเนินการ 6 ข้อที่ชัดเจน มีการสร้างสัมพันธ์อันดีต่อคนในชุมชนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชน เช่น มีพิธีการฝากตัวเป็นลูกหลานของคนในชุมชนที่เรียกว่า **“ลูกฮัก”** และให้ครอบครัวที่นิสิตเข้าไปเรียนรู้และเสริมสร้างสุขภาพเป็น **“พ่อฮัก-แม่ฮัก”** ทำให้มีความใกล้ชิดและผูกพันเสมือนเป็นคนในครอบครัวการทำกิจกรรมจึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยการทำกิจกรรมในชุมชนยังยึดตามมหาสารคามโมเดลคือ ใช้กิจกรรมในรายวิชาตามมหาสารคามโมเดลตั้งแต่ปี 2 ถึงปี 4 เป็นหลักในการลงชุมชนโดยเริ่ม

จากการศึกษาและเก็บข้อมูลชุมชนในปี 2 แล้วจึงทำกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนในปี 3 และ 4 นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมบริการวิชาการและเสริมหลักสูตรเข้าไปร่วมจัดกิจกรรมในชุมชน

การจัดการเรียนการสอนทำให้เกิดแนวคิดการบูรณาการกิจกรรมร่วมกับแหล่งฝึก โดยผ่าน “โมเดลร้านยามหาวิทยาลัยเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ” มุ่งเน้นการฝึกทักษะปฏิบัติวิชาชีพเภสัชกรรมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรค การปรับพฤติกรรมและการดูแลการใช้ยาให้กับผู้มารับบริการและชุมชนรอบร้านยา การพัฒนาการเรียนการสอนรูปแบบการฝึกปฏิบัติงานทำให้เกิดการพัฒนาบริการในร้านยา เกิดบริการเชื่อมต่อหน่วยบริการในพื้นที่ร้อยแก่นสารสินธุ์ นอกจากนี้ทำให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถาบันการศึกษา ในปี 2556 เพื่อให้เกิดการพัฒนามาตรฐานร่วมกัน ภายใต้การดูแลของศูนย์ประสานงานการศึกษาเภสัชศาสตร์แห่งประเทศไทย (ศ.ศ.ภ.ท.)

❏ อภิปรายผล

การปลูกฝังแนวคิด พฤติกรรม เจตคติ และความมั่นใจต่อการสร้างเสริมสุขภาพให้นิสิตเภสัชศาสตร์เพื่อผลิตเภสัชกรพันธุ์ใหม่ นักสร้างเสริมสุขภาพที่ดูแลผู้ป่วยอย่างเป็นองค์รวมและรอบด้าน สามารถทำได้โดยการสร้างระบบพื้นฐานที่สำคัญ ทำการปรับปรุงหลักสูตรและสอดแทรกแนวคิดและกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพผ่านการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการ และสอดแทรกแนวคิดเข้าสู่พันธกิจหลักของคณะด้านต่างๆ และให้ความสำคัญกับชุมชนรอบข้างของคณะ เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งด้านสุขภาพภายใต้การดำเนินการและติดตามผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำการถอดบทเรียน จับประเด็นสำคัญมาสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมใหม่ 3 โมเดล คือ มหาสารคามโมเดล มะกอกโมเดล และโมเดลร้านยามหาวิทยาลัยเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อจุดประกายการเรียนรู้ การปรับประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้นำไปใช้ต่อไป

❏ ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. การประยุกต์ผลงานวิจัยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การศึกษา พ.ศ.2556-2558
2. การประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดชุมชนต้นแบบที่สามารถพึ่งพาและดูแลตนเองด้านสุขภาพได้อย่างยั่งยืน และการพัฒนาแหล่งฝึกต้นแบบเพื่อพัฒนานิสิตเภสัชศาสตร์ให้มีแนวคิดและพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่ใส่ใจการสร้างเสริมสุขภาพแก่ประชาชน